Al celui între Sfinți Părintelui nostru și Mărturisitorului Teodor, igumenul Mănăstirii Studios, cuvânt la închinarea cinstitei și de-viață-făcătoarei Cruci, la mijlocul Postului

Sfântul
Teodor Studitul

Traducere din limba elină de Maria Goiană,
revizuire și note de Octavian Gordon

Zi de bucurie și de veselie [este astăzi], căci semnul bucuriei stă înaintea noastră. Cântări de laudă și de mărturisire [se cuvin astăzi], căci Preasfântul Lemn se arată. O, preacinstit dar! O, ce frumusețe a arătării! Nu are un chip în care binele și răul se amestecă, precum lemnul de mai înainte din Eden, ci este întru totul frumos și bun, și spre a-l privi, și spre a ne împărtăși din el. Căci este lemn făcător de viață, nu aducător de moarte, care luminează, nu întunecă și care ne sălășluiește, iar nu ne alungă din Eden. Pe Lemnul acesta suindu-Se Hristos, ca un împărat în carul [său], l-a nimicit pe diavol, cel ce avea stăpânirea morții, slobozind din robia tiranului neamul omenesc. Pe Lemnul acesta fiind Stăpânul lovit ca un viteaz în război, în mâini, în picioare și în coasta trupului Său dumnezeiesc, a vindecat de rănile păcatului firea noastră vătămată de balaurul cel rău. Și, dacă trebuie să aduc laudă, pe lemnul acesta curgând sângele Stăpânului, a adus putere nebiruită, prin care sunt arși dracii și prin care lumea se luminează.

Cine, dar, nu va alerga să vadă mult-dorita arătare? Cine nu va râvni să îmbrățișeze vlăstarul dumnezeiesc? Veniți, adunați-vă, toate popoarele și limbile, toate neamurile și vârstele, toate vredniciile, toate cetățile, preoții și împărații, stăpânitorii și supușii. De vreme ce praznicul este desăvârșit în chip dumnezeiesc, mi se pare că și Îngerii au venit la praznic cu mare bucurie [și că] Apostolii dănțuiesc într-un cuget, [la fel și] adunarea Proorocilor, ceata Mucenicilor și soborul tuturor Drepților. Căci, de vreme ce prin acest semn de biruință, urmându-I lui Hristos, au învins puterea potrivnică și au fost încununați cu slava cerească, cum ar putea să nu se bucure toți dimpreună de arătarea acestuia? Socot că și cele fără de simțire se bucură, poate, dimpreună [cu noi], vreau să spun pământul, care a dat un astfel de rod, ca o maică din pântecele său, toți copacii pădurii, care sunt cinstiți prin același nume, pururea-luminătorul soare, luna

cea cu multe străluciri, stelele scăpărătoare, însuși cerul cel întins și cu multe chipuri, de vreme ce întru totul s-au schimbat spre mai bine prin pătimirea cea de pe Cruce.

Atingă-și deci David duhovnicească psaltire, cântând acele [cuvinte] întru totul potrivite la vremea de acum: *Înălțați pe Domnul Dumnezeul nostru și vă închinați așternutului picioarelor Lui, că sfânt este* (*Ps.* XCVIII, 5). Să cânte dimpreună cu dânsul și Solomon, cel neîntrecut în înțelepciune: *Binecuvântați lemnul prin care se face mântuire* (*Sol.* XIV, 7). Astăzi deci Biserica se arată Rai, aducând în mijlocu-i Lemnul Vieții, în care nu se află vreun drac amăgitor, înșelătorul Evei, ci Îngerul Domnului celui Atotputernic, care îl întâmpină cu bunătate pe cel care se apropie. Astăzi se face închinare la Preasfânta Cruce și Învierea lui Hristos se binevestește. Astăzi se face închinare la Lemnul dătător-de-viață și întreaga lume este chemată să aducă laude. Astăzi se face închinare Crucii celei din trei părți și cele patru zări prăznuiesc cu veselie. *Cât de frumoase,* zice, *sunt picioarele celor care binevestesc pacea, ale celor care binevestesc cele bune!* (*Rm.* X, 15; cf. *Is.* LII, 7). Dar fericiți sunt, aș spune, și ochii celor care privesc însemnul de biruință al păcii întregii lumi, și buzele celor care sărută această preabună alcătuire. Fără pizmuire se pune înaintea tuturor har veșnic, izvorul care revarsă sfințenie, nealungând pe nimeni întru nimic de la bunătatea cea îmbelșugată, curățindu-l pe cel ce se apropie, slobozindu-l de necurățiile care îl întinează, smerindu-l pe cel trufaș, deșteptându-l pe cel încet la inimă, întărindu-l pe slăbănog și îmblânzindu-l pe cel îndărătnic. Dar fiecare să se apropie cu făgăduința de a se îndrepta și să nu se atingă cu îndrăzneală și cu îngâmfare de cele dumnezeiești, de vreme ce acestea îi primesc pe cei smeriți, dar îi îndepărtează cu atât mai mult pe cei care au altfel de purtare.

Vederea acestui Lemn făcător de viață a tămăduit vederea noastră vrăjită de privirea lemnului ademenitor în Rai... Printr-un lemn fiind amăgiți mai înainte, printr-un Lemn l-am alungat pe șarpele cel amăgitor. O, nemaiauzită schimbare! În loc de moarte, viață, în loc de stricăciune, nestricăciune, în loc de rușinare, slavă!

Vederea acestui Lemn făcător de viață a tămăduit vederea noastră vrăjită de privirea lemnului ademenitor în Rai. Acest Lemn făcător de viață atingându-l cu buzele și cu ochii, suntem sloboziți de gustarea din lemnul purtător de moarte. O, ce dar mare ne este pus înainte! O, fericire de trei ori binecuvântată! De vreme ce mai înainte am murit printr-un lemn, printr-un Lemn am găsit și nemurirea. Printr-un lemn fiind amăgiți mai înainte, printr-un Lemn l-am alungat pe șarpele cel amăgitor. O, nemaiauzită schimbare! În loc de moarte, viață, în loc de stricăciune, nestricăciune, în loc de rușinare, slavă! Cu dreptate, așadar, a strigat Apostolul: *Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume!* (*Ga.* VI, 14). Căci

în Cruce înflorind înțelepciunea cea preaînțeleaptă, a arătat nebune slavele deșarte ale înțelepciunii lumii. În Cruce rodind înfățișarea a tot binele, vlăstarele răutății s-au tăiat. Și închipuirile[1] acestui Lemn sunt dintre cele minunate, căci din veac au fost foarte multe semne [ale acestuia].

Vezi, dar, iubitorule de învățătură: Oare nu printr-un mic lemn Noe, dimpreună cu fiii săi și cu femeile și cu toate neamurile viețuitoarelor, a scăpat, după judecata lui Dumnezeu, de nimicirea potopului? Oare nu a pus Iacov lemne descojite în jgheaburile de adăpat la vremea zămislirii oilor și a luat la sine mieii cei frumoși (cf. *Fc.* XXX, 37-42)? Și toiagul lui Iosif, la vârful căruia s-a închinat Iacov (cf. *Fc.* XLVII, 31), ce este altceva decât semn al Lemnului celui de viață făcător căruia ne închinăm noi astăzi? Ce este, iarăși, toiagul lui Moise? Oare nu un chip[2] al Crucii? Cum a schimbat apa în sânge, cum a înghițit șerpii cu nume mincinos ai vrăjitorilor (cf. *Iș.* VII, 11-13)? Cum a despărțit marea de îndată ce a lovit-o și, întorcându-se, a adus iarăși dimpreună apele, aruncându-i în mare pe vrăjmași și mântuindu-i pe fiii cei adevărați? Chip al Crucii este și toiagul lui Aaron, care a înflorit în aceeași zi și i-a adeverit preoția (cf. *Nm.* XVII). Și ar părea că lungesc cuvântul dacă aș aduna toate arătările chipului Crucii. [Chip al Crucii s-a arătat] când Avraam, legându-l pe Isaac, fiul său, l-a așezat deasupra lemnelor (cf. *Fc.* XXII, 9). Tot așa când Iacov, binecuvântând pe fiii lui Iosif, și-a așezat mâinile în chip de cruce (cf. *Fc.* XLVIII, 14-16). Ia-l chiar pe însuși Moise, care l-a biruit pe Amalec întinzându-și mâinile (cf. *Iș.* XVII, 8-16.). Iată-l și pe Elisei, care, aruncând în apă lemnul, a scos din adânc securea de fier (cf. 4 *Împ.* VI, 5-6.). Multe sunt minunile acestui chip nu numai în Vechiul Testament, ci și întru har: biruințele asupra barbarilor, alungările dracilor, izbăvirile de boli și toate celelalte al căror număr nu se poate aminti.

Vezi câtă putere stă în chipul Crucii, preabunule? Dacă în acesta este atât putere, oare câtă este în chipul lui Hristos cel Răstignit? Căci este vădit că, pe cât sunt mai strălucite chipurile începătoare[3], pe atât mai de seamă sunt cele care le urmează[4]. Și cine s-a arătat chip al lui Hristos – aș putea fi întrebat – în cele spuse mai înainte? Aceasta caut să o înțeleg. Și spun: Chiar aceia care au închipuit Crucea. Căci, după cum întinderea mâinilor de către Moise a închipuit Crucea, tot așa Moise însuși L-a închipuit pe Hristos cel Răstignit, biruindu-l pe nevăzutul Amalec. Și în celelalte exemple trebuie socotit același lucru, fiecare chip arătându-se prin altcineva. Dar acolo, spune, chipul este însuflețit. De ce tu vorbești despre

1 În sensul de „prefigurare", „tipar", așa cum apare acest termen în limbajul liturgic imnografic. La fel și „a închipui", folosit în limbajul imnografic cu sensul de „a prefigura"

2 Aici, ca și în continuare, cuvântul „chip" redă grecescul τύπος, „urmă", „matcă", „tipar", respectiv „tip" în limbajul filozofiei. De unde și „prototip", „chipul cel dintâi" sau „chipul începător".

3 Adică prototipurile.

4 Adică derivatele (din prototipuri).

[un chip] neînsufleţit? Pentru că şi în chipul Crucii – atunci când lucrul văzut, întru care şi lângă care se petrec minuni, este neînsufleţit – la fel, după asemănarea icoanei chipului Crucii, icoana purtătoare a chipului lui Hristos obişnuieşte să facă minuni întru cele însufleţite şi cele neînsufleţite, ca una ce are într-însa înfăţişarea şi chipul arhetipului şi se bucură de aceeaşi cinstire şi închinare, precum şi de acelaşi nume, după cum se vădeşte tuturor. Chiar dacă ne-am îndepărtat mai mult lămurind acestea, totuşi [fie spus] spre ruşinarea şi gonirea ereziei iconomahe, care răstălmăceşte taina iconomiei lui Hristos. Căci cine leapădă icoana leapădă, de bună seamă, şi chipul începător.

Dar [acum] trebuie să mergem către Cruce şi, s-ar putea spune, să ne desfătăm întru pomenirea numelui ei. Crucea, avuţie mai de preţ decât toate avuţiile; Crucea, scăparea cea preatare a creştinilor; Crucea, povara cea preauşoară; Crucea, mângâierea cea grabnic-alinătoare a sufletelor zdrobite; Crucea, îndrumarea cea fără poticnire pe cărarea către cer; înălţimea şi lăţimea Crucii au o întindere mai cuprinzătoare decât a chitului[5] ceresc; tăria şi puterea Crucii – nimicire a toată puterea potrivnică; chipul[6] şi înfăţişarea Crucii – vedere mai frumoasă decât toate chipurile. Razele şi strălucirea Crucii – ţâşnire mai luminoasă decât soarele. Harul şi slava Crucii – dar mai plăcut decât toate harurile. Crucea este împăcare între cer şi pământ. Numele Crucii este sfinţire, cu atât mai mult când este rostit şi încredinţat auzului. Prin Cruce s-a omorât moartea şi Adam a fost înviat. Prin Cruce se laudă toţi Apostolii, se încununează Mucenicii şi se sfinţesc Cuvioşii. Prin Cruce ne îmbrăcăm în Hristos şi ne dezbrăcăm de omul cel vechi. Prin Cruce am fost rânduiţi în turma lui Hristos şi am fost sălăşluiţi în staulul cel de sus. Prin Cruce îi împungem pe vrăjmaşii noştri şi ridicăm cornul mântuirii. Prin Cruce biruim patimile şi alegem viaţa mai presus de lume. Cel care poartă Crucea pe umeri se face următor lui Hristos şi este slăvit împreună cu Hristos. La vederea Crucii Îngerii se împodobesc, iar dracii se ruşinează. Tâlharul, aflând Crucea, a intrat în Rai şi, în locul tâlhăriei, a dobândit Împărăţia. Cel care se însemnează cu semnul Crucii lesne risipeşte temerile şi dobândeşte pacea. Cel care are Crucea drept paznic rămâne la adăpost şi este păzit nevătămat. Oricine iubeşte Crucea urăşte lumea şi se face iubitor de Hristos. Cruce a lui Hristos, lauda mult-vestită a creştinilor; Cruce a lui Hristos, vestirea preabogată a Apostolilor; Cruce a lui Hristos, cununa împărătească a Mucenicilor; Cruce a lui Hristos, podoaba preacinstită a Proorocilor;

Crucea este împăcare între cer şi pământ. Numele Crucii este sfinţire, cu atât mai mult când este rostit şi încredinţat auzului.

5 Nume al unei constelaţii (n. Maria Goiană).

6 Aici „chip" redă grecescul εἶδος, „înfăţişare".

Cruce a lui Hristos, strălucirea prealuminată a marginilor [pământului]; Cruce a lui Hristos – și îți grăiesc ca unei arătări însuflețite – acoperă-i pe cei ce te cântă întru căldura inimii, mântuiește-i pe cei ce te îmbrățișează cu credință, îndrumă-i în pace și bună-credință pe slujitorii tăi, adu tuturor bucuria Învierii lui Hristos, păzind pe ierarhi și pe împărați, pe toți călugării și mirenii, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

